

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.

Випуск 3 (91) 2016

Миколаїв
2016

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Збірник включено до переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказами Міністерства освіти і науки України від 13.07.2015 р. №747 та від 16.05.2016 №515.

Головний редактор: В.С. Шибанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААН

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.

І.П. Атаманюк, д.т.н., доц.

В.П. Клочан, к.е.н., доц.

М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.

В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., проф.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шибаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., проф.; А.В. Ключник, д.е.н., проф.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; Р. Шаундерер, Dr.sc.Agr. (Німеччина)

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будак, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; А.С. Добишев, д.т.н., проф. (Республіка Білорусь).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; Л.С. Патрєва, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; І.П. Шейко, д.с.-г.н., професор, академік НАН Республіки Білорусь (Республіка Білорусь); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; Л.К. Антипова, д.с.-г.н., проф.; В.І. Січкарь, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Г.П. Морару, д.с.-г.н. (Молдова)

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 11 від 23.06.2016 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, <http://visnyk.mnau.edu.ua>, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2016

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Н. М. Сіренко, доктор економічних наук, професор
А. В. Бурковська, кандидат економічних наук, доцент
Т. І. Лункіна, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено основні аспекти соціальної відповідальності ведення бізнесу в Україні. Виявлено переваги і недоліки впровадження соціальної відповідальності у веденні бізнесу. Висвітлено елементи мотивації вітчизняних підприємств до соціальної відповідальності ведення бізнесу. Розглянуто необхідність партнерської співпраці бізнесу з системою професійної освіти, що підвищить ефективність освітньої діяльності. Наведено необхідні заходи щодо активізації цього процесу в Україні.

Ключові слова: соціальна відповідальність, соціалізація бізнесу, стейкхолдери, партнерство, бізнес-структури, професійна освіта.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економіки України актуальною є проблема соціальної відповідальності ведення бізнесу. Концепція соціальної відповідальності хоча й набуває поширення в бізнес-середовищі, але й досі має хаотичний, фрагментарний і вибірковий характер. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності відбувається ще, на жаль, дуже повільно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам соціальної відповідальності ведення бізнесу присвячена значна кількість публікацій. Низка наукових тем, пов'язаних з основними аспектами соціальної відповідальності бізнесу та їх аналізом, знайшла відображення в наукових працях таких науковців як: М. М. Деліні, А. І. Долгова, В. А. Євтушенко, І. В. Шацької, А. А. Шергіна та інших. Однак питання соціальної відповідальності ведення бізнесу в Україні є актуальними і потребують поглибленого вивчення.

Цілі дослідження полягають в аналізі основних аспектів соціальної відповідальності ведення бізнесу в Україні з виділенням необхідних заходів щодо її активізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна відповідальність ведення бізнесу розглядається як одна із складових успішної стратегії, що зміцнює імідж та репутацію підприємства, приваблює клієнтів, утримує найкращих (з фахової точки зору) працівників [3, С. 216]. Помітного поліпшення фінансових показників досягають ті компанії, які закладають соціальну відповідальність у свою місію.

Соціальна відповідальність – це концепція, згідно з якою бізнес добровільно бере на себе додаткові зобов'язання перед суспільством, окрім виробництва якісної продукції, робіт, послуг та дотримання законодавства [3, С. 216-217]. На нашу думку, соціальна відповідальність ведення бізнесу передбачає задоволення економічно-правових та екологічно-соціальних потреб суспільства.

Слід відмітити, що чим вищим є рівень розвитку суспільства, тим вимогливішими є і критерії оцінки соціальної відповідальності ведення бізнесу. До таких критеріїв варто віднести:

- 1) рівень екологічної безпеки навколишнього середовища;
- 2) якість товарів і послуг, що пропонує соціально відповідальне підприємство в конкурентному середовищі;
- 3) рівень відносин з працівниками, споживачами і конкурентами;
- 4) ступінь участі у благодійних програмах.

Концепцією Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу визначено тривірневий характер впливу бізнес-середовища на економіку в Україні:

- 1) виконання своїх зобов'язань перед державою і суспільством, що проявляється у своєчасності виплати заробітної плати та здійсненні розрахунків з державою по податках, забезпеченні прав як працівників, так і споживачів, організації безпеки праці, дотриманні галузевих стандартів і екологічних норм;
- 2) усунення негативного впливу на суспільство, що унеможливить порушення соціально-екологічно-економічних принципів співпраці суспільства і бізнесу;

3) зростання позитивного впливу на суспільство, що забезпечить інноваційно-інвестиційний та соціально-екологічний розвиток країни [1].

Доцільність соціальної відповідальності ведення бізнесу в Україні, на наш погляд, обумовлена:

1) зростанням фінансових показників соціально орієнтованих підприємств;

2) глобалізацією, що змушує підприємства дотримуватись міжнародних норм і стандартів;

3) провідною роллю корпорацій у розвитку регіонів;

4) зростаючою зацікавленістю споживачів щодо здійснення безпечної діяльності підприємств;

5) посиленням конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;

6) глобалізацією ринку праці;

7) браком власних ресурсів держави для проведення повноцінної соціальної політики;

8) розвитком співпраці бізнесу і держави;

9) посиленням ролі суспільства на державному рівні;

10) впливом бізнесу на соціальне, екологічне і політичне життя країни.

Слід зазначити, що недоліками впровадження соціальної відповідальності ведення бізнесу в Україні можна вважати:

1) відтік грошових коштів з основного бізнесу;

2) зростання виробничих витрат;

3) тимчасове зниження прибутковості соціально орієнтованих підприємств;

4) вірогідне зменшення заробітної плати для компенсації витрат на соціальні проекти;

5) зменшення обсягів дивідендів;

6) тимчасову втрату конкурентних переваг вітчизняними бізнес-структурами;

7) ще недостатню активність українців у розв'язанні соціальних питань.

На нашу думку, розвиток соціальної відповідальності бізнес-структур може відбуватися за такими етапами:

- забезпечення своєчасності розрахунків з державою по податках, виплати (вчасно і у повному обсязі) заробітної плати, збільшення (за потребою) кількості штатних працівників;
- забезпечення штатним працівникам відповідних умов не лише праці, а і життя (підготовка і перепідготовка кадрів, профілактичне і санаторне лікування, вирішення житлових питань, розвиток соціальної сфери);
- спонсорська і благодійна діяльність.

Слід відмітити, що зазначений останній етап розвитку соціалізації бізнесу – спонсорську і благодійну діяльність – ми вважаємо вищим проявом соціальної відповідальності.

Крім спонсорської і корпоративної благодійності до зовнішнього прояву соціальної відповідальності доречно віднести і сприяння охороні навколишнього середовища, і взаємодію з органами місцевої влади, і відповідальність перед споживачами товарів і послуг.

Вітчизняні підприємці соціальну відповідальність ведення бізнесу розуміють як відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, активну соціальну позицію компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем [3, С.217].

Слід зазначити, що свій бізнес соціально відповідально намагаються вести переважно великі підприємства, від діяльності яких залежить стан навколишнього середовища і якість споживчих товарів, а малі та середні - у своїй діяльності ще не застосовують елементів соціалізації бізнесу.

Вважаємо, що стратегічною метою соціально відповідальних бізнес-структур мають бути, перш за все, програми соціальних інвестицій у власних працівників. Необхідно забезпечувати як освітні програми і програми підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, так і стабільність виплати заробітної плати, безпеку праці, організацію додаткового медичного і соціального страхування працівників, додаткову допомогу в критичних ситуаціях.

Особливою рисою соціальної відповідальності вітчизняних підприємств є певне коло зацікавлених осіб-стейкхолдерів

(власників та працівників цих підприємств), а інші учасники бізнесового оточення підприємств (споживачі, постачальники, некомерційні організації, органи місцевого самоврядування) фактично не підлягають його соціальним інтересам [2, с. 83-84].

У зв'язку із постійною зміною складу та інтересів учасників бізнесового оточення доцільно розглянути рівні взаємостосунків з ними:

- соціальна відповідальність перед співробітниками, споживачами, партнерами, конкурентами – на мікрорівні;
- соціальна відповідальність перед місцевими громадами – на мезорівні;
- соціальна відповідальність перед державою – на макрорівні;
- соціальна відповідальність перед суспільством – на загальносвітовому рівні.

Ми погоджуємося з думкою І. В. Шацької [2, С. 84-85] про те, що концепція соціальної відповідальності ведення бізнесу повинна розповсюджуватися на всі сфери суспільної діяльності, у тому числі й на найбільш проблемні та соціально важливі, серед яких: культура, медицина, освіта.

Щодо професійної освіти, то її програми доцільно розробляти з представниками підприємств тих галузей, для яких готуються фахівці. Вважаємо, що партнерська співпраця бізнесу з системою професійної освіти взаємовигідна. З одного боку, бізнес отримуватиме фахівців бажаного рівня, а з другого – підвищиться і ефективність освітньої діяльності в Україні. Для активізації процесу взаємодії освіти і бізнесу необхідно:

- 1) дефініцію «соціальна відповідальність бізнесу» ввести в державні програми розвитку України;
- 2) розробити державні принципи і стандарти соціальної відповідальності бізнес-структур;
- 3) на державному рівні розробити єдині норми і правила для споживачів освітніх послуг і бізнес-структур;
- 4) розвивати нормативну та інституційну базу партнерства бізнесу з системою освіти;
- 5) створити регіональні агенції розвитку бізнесу (з урахуванням регіональних особливостей);

6) створити умови для безперервного оновлення знань (у тому числі і професорсько-викладацького складу);

7) створити освітні центри і майданчики стажування для професійної підготовки і підвищення кваліфікації при підприємствах;

8) законодавчо забезпечити пільгове функціонування бізнес-структур, які співпрацюють з освітніми закладами [2, с. 85-90].

Суспільство обов'язково повинно впливати на бізнес-середовище. Вважаємо за необхідне закріплення на державному рівні принципів і стандартів соціальної відповідальності ведення бізнесу як важливого фактора розвитку країни. Адже впровадження принципів соціальної відповідальності стає запорукою соціальної підтримки як суспільства, так і держави в цілому.

Нині ж, слід констатувати, соціально відповідально ведуть свій бізнес в Україні підприємства виключно за добровільною ініціативою. Вважаємо, що елементами мотивації до соціальної відповідальності ведення бізнесу в Україні повинні слугувати:

- пільги в оподаткуванні;
- пріоритетні можливості залучення іноземних інвестицій;
- зростання репутації та зміцнення іміджу підприємства;
- популяризація діяльності підприємства засобами масової інформації;
- покращення фінансових показників діяльності підприємства;
- професійний розвиток штатних працівників підприємства.

Висновки. Таким чином, соціальна відповідальність ведення бізнесу в Україні ще не набула належного поширення і має ряд особливостей. Необхідна мотивація бізнес-структур щодо соціально відповідального ведення бізнесу. Доцільно розвивати співпрацю бізнес-структур з такою важливою сферою соціальної діяльності як професійна освіта. Це забезпечить зростання ефективності освітніх послуг, а активізація процесу соціалізації бізнесу забезпечить низку переваг для нашої держави як в соціальній, екологічній, так і в економічній сферах.

Список використаних джерел:

1. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу [Електронний ресурс] // Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» : [сайт]. – Режим доступу : <http://csr-ukraine.org>. – Назва з екрану.
2. Шацкая И. В. Социальная ответственность бизнеса как фактор развития системы отечественного образования / И. В. Шацкая // Креативная экономика. – 2014. – № 10 (94). – С. 83-91.
3. Шергіна Л. А. Корпоративна соціальна відповідальність: аспекти формування та вплив на ефективність діяльності підприємства / Л. А. Шергіна, Л. І. Долгова, Л. В. Криницька [Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф.; 27 черв. 2014 р.] – К. : Наук. парк КНЕУ, 2014. – С. 216-219.

*Н. Н. Сиренко, А. В. Бурковская, Т. И. Лункина. **Социальная ответственность ведения бизнеса в Украине.***

В статье освещены основные аспекты социальной ответственности ведения бизнеса в Украине. Выявлены преимущества и недостатки внедрения социальной ответственности в ведении бизнеса. Освещены элементы мотивации отечественных предприятий к социальной ответственности ведения бизнеса. Рассмотрена необходимость партнерской работы бизнеса совместно с системой профессионального образования, что повысит эффективность образовательной деятельности. Приведены необходимые меры относительно активизации этого процесса в Украине.

Ключевые слова: *социальная ответственность, социализация бизнеса, стейкхолдеры, партнерство, бизнес-структуры, профессиональное образование.*

*N. Sirenko, A. Burkovska, T. Lunkina. **Business social responsibility in Ukraine.***

The article highlights the main aspects of business social responsibility in Ukraine. The advantages and disadvantages of social responsibility implementation in business management are discussed. The motivation elements of domestic enterprises' social responsibility are presented. The necessity of business's affiliation together with the vibrant educational system in order to improve the effectiveness of educational activities is proved. The goal of the necessary measures to enable this process in Ukraine is substantiated.

Key words: *social responsibility, socialization of business stakeholders, partnerships, businesses, vocational education.*

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

- О. М. Вишнеvsька, Н. В. Бобровська.** Адаптаційний підхід у гарантуванні екологічної безпеки держави3
- Н. М. Сіренко, А. В. Бурковська, Т. І. Лункіна.** Соціальна відповідальність ведення бізнесу в Україні..... 13
- В. І. Криленко.** Регіональні аспекти інноваційної політики розвитку аграрного сектора 20
- І. В. Белоус.** Перспективи розвитку виноградарства і виноробства Миколаївської області України 26
- В. П. Рибачук.** Загальнодержавний та регіональний вимір ефективності аграрного виробництва України..... 38

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

- В. В. Гамаюнова, В. І. Шевель.** Формування врожайності та якості зерна сортів проса залежно від строку сівби та фону живлення в умовах Півдня України 50
- Л. К. Антипова.** Облистяність – важливий показник якості корму сортозразків люцерни..... 62
- В. Ф. Дворецький, Т. В. Глушко.** Формування продуктивності пшениці ярої під впливом сучасних рiстрегулюючих речовин на Півдні України 69
- В. П. Миколайко.** Фотосинтетичний потенціал та інтенсивність квіткоутворення цикорію коренеплідного на насіння залежно від агротехнологічних прийомів його вирощування..... 79
- Ю. І. Івасюк.** Продуктивність посівів сої за роздільного та інтегрованого застосування мікробіологічного препарату, регулятора росту рослин і гербіциду 89
- М. О. Бойко.** Вплив густоти посіву та строків сівби на продуктивність гібридів сорго зернового в умовах Півдня України 96
- Л. В. Постоленко.** Ріст та розвиток смородини чорної залежно від використання мульчування та зрошення 104

А. М. Лихочвор. Вплив добрив на формування продуктивності рижію	116
А. С. Патрєва. Перспективи міжнародного співробітництва України у сфері безпеки та якості харчових продуктів	124
І. Б. Баньковська. Аналіз якості туш і м'яса свиней різних комерційних генотипів	135

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

L. Vakhonina. Interaction of harmonic waves with a thin elastic circular inclusion under conditions of smooth contact	145
А. А. Ставинский, О. О. Пальчиков, О. О. Плахтырь. Распределение индукции в рабочем зазоре аксиального асинхронного двигателя	159
D. Marchenko. Tribological research on the process of wear of a friction pair «cable block – rope» considering rolling slippage .	169
Ю. О. Кірічек, В. О. Гряник. Інформаційне забезпечення моніторингу земель та створення територіальних геоінформаційних систем кадастру нерухомості	180
А. П. Галєєва, В. А. Грубань. Обґрунтування параметрів технологічного модуля для збирання кукурудзи на зерно ..	194
Н. А. Доценко. Особливості класифікації системи управління якістю підприємств з урахуванням вимог міжнародних стандартів	202